

سفر داوود اوغلو و نیازهای ترکیه به ایران

دولت ترکیه تلاش دارد با درک واقع‌بینانه از محیط داخلی، پیرامونی و فرابیرامونی، استراتژی سیاست داخلی و خارجی خود را در دوره دوسال مانده به پایان نخست‌وزیری داوود اوغلو اصلاح کرده و از تنش‌های داخلی و خارجی بکاهد.

آران نیوز: سفر احمد داوود اوغلو، نخست وزیر ترکیه، به ایران در روز جمعه و دیدارهای روز گذشته وی با مقامات عالی‌رتبه کشورمان در شرایطی اتفاق می‌افتد که علیرغم روابط بسیار نزدیک تجاری، تفاوت دیدگاه و همچنین منافع در بحران سوریه دو کشور را در دو جبهه مختلف در منطقه خاورمیانه رو در روی یکدیگر قرار داده است. با این که از دیرباز و بر اساس عرف دیپلماسی، پیش‌زمینه‌های دیدار سران بلندپایه میان دو کشور به صورت دوره‌ای وجود داشته، لیکن این سفر، در آستانه از سرگیری مذاکرات صلح سوریه در ژنو، اهمیتی نمادین یافته است و باعث شده با وجود همراهی هیئت بلند پایه ای از مقامات اقتصادی ترکیه با داوود اوغلو، موضوعات سیاسی و امنیتی بر سفر دو روزه نخست وزیر ترکیه به ایران سایه بیفکند. اما رئیس حزب عدالت و توسعه و امین اردوغان در تهران به دنبال چیست؟ این سوالی است که در یادداشت پیش رو تلاش می‌کنیم به آن پاسخ دهیم.

بهره گیری از فضای پسابرجام
جمهوری اسلامی ایران پس از اجرایی شدن «برجام» (برنامه جامع اقدام مشترک) به کانون توجه دیپلماسی منطقه ای و بین المللی تبدیل شده است. در شرایط کنونی همگان به این مساله پی برده اند که هرگونه تلاش برای بازگرداندن ثبات به خاورمیانه نیازمند مشارکت ایران است. از منظر اقتصادی ایران پسابرجام جدا از اینکه بازار مناسبی برای سرمایه گذاری خارجی است، منبع مطمئنی نیز برای تامین نفت و گاز دیگر کشورهای جهان به شمار می رود. لذا نخستین نکته ای که در سفر نخست وزیر ترکیه به ایران مهم جلوه می کند، موضوع تبادلات اقتصادی است. واقعیتی که ترکیب هیئت همراه داوود اوغلو بر آن صحنه می گذارد. همراهی وزیران اقتصاد، گمرک و تجارت، ارتباطات و توسعه، حمل و نقل و انرژی ترکیه با نخست وزیر این کشور در این چارچوب قابل تحلیل است. فهم این مساله زمانی اهمیت می یابد که در چشم انداز میان مدت روابط اقتصادی ایران و ترکیه قرار است حجم مبادله های 2 کشور به بیش از 30 میلیارد دلار افزایش یابد. لغو تحریم های بین المللی علیه ایران پس از برجام فرصت مناسبی برای دستیابی به این حجم از روابط تجاری دوجانبه است، به ویژه پس از بحران در روابط ترکیه با روسیه، آنکارا بیش از پیش نیازمند نفت و گاز ایران است.

با این حال لغو تحریم ها علیه ایران در ماه ژانویه می تواند دستاوردهای متفاوتی برای ترکیه داشته باشد، از یک سو باب دسترسی به یک بازار سریعاً رو به رشد و رونق را باز کند و در عین حال تهران را روزی به رقیب آنکارا به عنوان یک مقصد سرمایه گذاری و صادرات تبدیل کند. بازده اقتصادی ترکیه در سال 2014 حدود 800 میلیارد دلار و تقریباً دو برابر ایران بود که از جمعیت مشابهی با ایران برخوردار است. در عین حال این کشور در فضای تنش با روسیه و اوج گیری بحران سوریه حجم وسیعی از منابع مالی خود از گردشگران را از دست داده است و حتی گزارش ها از کسری بودجه 40 میلیاردی آنکارا حکایت دارد. ولی انگیزه های دولت، نیروی کار به خوبی تحصیل کرده و ذخایر عظیم نفت و عدم نیاز به واردات انرژی، می تواند به تهران در کمتر کردن این شکاف طی سالهای آینده کمک کند. این واقعیتی است که مسئولان آنکارا به خوبی به آن واقف هستند. از همین رو است که داوود اوغلو تصریح دارد: "ممکن است در برخی از موضوعات اختلاف نظر داشته باشیم، اما قادر به تغییر تاریخ و جغرافیای خود نیستیم. ... ایران، پل ارتباطی ترکیه به آسیا و ترکیه، پل ارتباطی ایران به اروپا است. علاوه بر اینکه ایران یکی از بزرگترین کشورهای تولیدکننده انرژی در جهان است، ترکیه نیز به عنوان یک کشور بزرگ مصرف کننده، در مهمترین مسیر ترانزیت انرژی قرار دارد. از سوی دیگر ترکیه در بخش گردشگری در رده ششم جهان قرار دارد و ایران نیز یک گنج کشف نشده در این زمینه است و من بر این باورم که اگر تجربیات ترکیه در زمینه گردشگری و زیبایی های ایران با هم جمع شوند این دو کشور از مراکز مهم برای جذب توریست خواهند بود."

حل منطقه ای بحران سوریه
اما اقتصاد و تعامل با یک رقیب اقتصادی قوی در آینده همه هدف سفر داوود اوغلو به تهران نیست، در کنار مسائل ژئواکونومیک، تحولات ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک منطقه هم مد نظر دولت‌مردان آنکارا می باشد. دولت ترکیه تلاش دارد با درک واقع‌بینانه از محیط داخلی، پیرامونی و فرابیرامونی، استراتژی سیاست داخلی و خارجی خود را در دوره دوسال مانده به پایان نخست‌وزیری داوود اوغلو اصلاح کرده و از تنش‌های داخلی و خارجی بکاهد. در سطح منطقه ای در حال حاضر با توجه به آتش بس آمریکا و روسیه در سوریه، ترکیه احساس می کند این کشور را دور زده‌اند و تصمیم اصلی را آمریکا و روسیه برای سوریه اتخاذ کرده‌اند و بدون مشورت با ترکیه این کار را انجام داده اند. این مساله نشان می دهد ترکیه به حاشیه رانده شده است و از این سو به ایران آمده تا فصل جدیدی از روابط با ایران را داشته باشد. تاکید داوود اوغلو در دیدار روز گذشته اش با معاون اول رئیس جمهور کشورمان بر حل منطقه ای بحران سوریه را در همین راستا می توان تفسیر کرد. واقعیت این است که آتش بس شکننده در سوریه امید کم‌رنگی را برای حل دیپلماتیک بحران در سوریه به وجود آورده است. در صورت موفقیت آتش بس و دستیابی به توافقی سیاسی، کشورهای تک‌تک از گروه های تروریستی پشتیبانی می کردند بازندگان اصلی بحران سوریه خواهند بود. این در حالی است که جمهوری اسلامی ایران به دلیل نقش سازنده در حفظ نظام سیاسی سوریه و مبارزه با گروه های تروریستی، اکنون به یکی از طرف های اصلی حل و فصل بحران سوریه تبدیل شده است. ترکیه نیز به این امر واقف است و به نظر می رسد بخش مهمی از انگیزه های این سفر به نقش سازنده تهران در حل و فصل مسالمت آمیز بحران سوریه و تامین منافع ترکیه در این بحران باز می گردد.

جولوگیری از ایجاد یک کردستان جدید
نکته دیگری که در سفر داوود اوغلو به تهران باید مورد توجه قرار گیرد، مساله پ ک ک و کردها است که این روزها آنکارا را در آستانه یک جنگ داخلی قرار داده است. بارزانی رییس اقلیم خودمختار کردستان عراق در موضع گیری اخیر خود با فاصله گرفتن از سیاست های ترکیه و حمایت از طرح مسکو از فدرالی شدن نظام سیاسی در سوریه حمایت کرده است. تحلیلگران معتقدند با توجه به موقعیت گروه های قومی-مذهبی در سوریه، تنها گروهی که از توان و انگیزه ایجاد یک منطقه فدرال (به احتمال زیاد شبیه به آن چه در اقلیم کردستان عراق وجود دارد) در سوریه برخوردار است، کردهای این کشور هستند. این مساله در شرایطی مطرح می شود که ترکیه با برخی گروه های کردی این کشور به شدت درگیر است و مناطق کردنشین ترکیه در وضعیتی پرچالش قرار دارند. تشکیل یک منطقه فدرال در کردستان سوریه با منافع اعلانی ترکیه در تضاد است و آنکارا تشکیل منطقه خودمختار در کردستان سوریه را خط قرمز خود اعلام کرده است. از طرفی، مسکو با هرگونه مداخله نظامی ترکیه در سوریه مخالف است و هشدار داده که چنین دخالتی می تواند به درگیری نظامی میان 2 کشور بینجامد. این وضعیت فضا را برای پیشروی های بیشتر کردهای سوریه به سمت مرزهای ترکیه و نزدیک شدن به تشکیل یک اقلیم یکپارچه کردی در سوریه فراهم کرده است. در برابر، دست ترکیه برای هرگونه مداخله مستقیم نظامی در سوریه بسته به نظر می آید. به نظر می رسد برای حل این معضل راهبردی، ترکیه حسابی ویژه روی نقش جمهوری اسلامی ایران در جولوگیری از تشکیل هرگونه اقلیم کردی در سوریه باز کرده است و در تلاش است از ظرفیت های سیاسی جمهوری اسلامی ایران در این راستا بهره جوید.

علیرضا رضاخواه